

**En ekologiskt,
ekonomiskt och
socialt hållbar
mineralutvinning**

**Vänsterpartiet
2013**

En ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar mineralutvinning

Gruvindustrin är en strategiskt viktig näring för Sverige. Inte minst gäller det i regioner som tidigare drabbats av hög arbetslöshet och utflyttning. Samtidigt har gruvbrytning en mycket stor påverkan på miljön och omgivande samhällen. På flera håll väcks nu en opinion för att bevara ovärderliga naturvärden och framtida välmående för lokalsamhälle och ursprungsbefolkning. Den ekonomiska instabilitet som idag finns i gruvbranschen ökar riskerna för bristande miljöhänsyn.

Den svenska minerallagen är exceptionellt förmånlig för gruv- och prospekteringsbolag, men allt för lite hänsyn tas till dem som påverkas av verksamheten. Både de människor och den miljö som påverkas av gruvindustrin måste ges en större vikt i processen.

Vänsterpartiet menar att regeringens nyligen antagna mineralstrategi är otillräcklig för att skapa en hållbar mineralbrytning. Redan nu behövs åtgärder för att återföra samhällsinvesteringar till gruvregionerna och lokalbefolkningen. Samtidigt behöver vi skärpa lagstiftningen för att värna miljön och skydda unika naturområden. Dessutom behövs en medveten strategi för ökad jämställdhet inom gruv- och mineralbranschen. En ökad gruvbrytning får inte heller minska våra ansträngningar för ett mer resurssnålt samhälle där Sverige tar ett ökat miljö- och klimatansvar.

Höj mineralersättningen

Sverige är ett mycket attraktivt land för mineralprospektörer och i internationell jämförelse är ersättningen till staten och fastighetsägare för gruvdrift mycket liten. Den uppgår idag till endast 2 promille av värdet på det som bryts. Sveriges gruvnäring har enligt statistik från Världsbanken klart lägst beskattning av samtliga gruvländer i världen. Den effektiva skattesatsen uppgår enligt statistiken till endast 28,6 procent. Då är ändå inte sänkning av bolagsskatten under 2013 inräknad. I ytterst få länder understiger skattesatsen 40 procent (Källa: Världsbanken 2011).

Vänsterpartiet föreslår att mineralersättningen höjs från dagens 2 promille till 10 procent. Baserat på 2012 års avgiftsunderlag (värdet av koncessionsmaterial) skulle en sådan avgift inbringa 257 miljoner kronor. Vårt förslag innebär att vi ändrar fördelningen på mineralersättningen så att 5 procent går till tillbaka till fastighetsägarna och 95 procent till staten. Det skulle innebära att berörda fastighetsägare får cirka 13 miljoner kronor och staten 244 miljoner kronor.

Inkomsterna från den höjda mineralavgiften ska enligt vårt förslag gå till en gruvfond för olika typer av investeringar i gruvregionerna. Gruvfonden kan administreras av Sveriges Geologiska Undersökningar (SGU), som är expertmyndighet för frågor om berg, jord och grundvatten.

Vänsterpartiet

Kungsgatan 84, Box 12660, 112 93 Stockholm

Telefon: 08-654 08 20 Fax: 08-653 23 85

info@vansterpartiet.se

www.vansterpartiet.se

Stärk natur- och miljöskydd vid prospektering och brytning

Gruvbrytning innebär stor påverkan på miljön och redan prospekteringar och provborringar kan medföra negativa effekter på naturvärden och renskötsel. Därför är det av avgörande betydelse att de som berörs får stärkta möjligheter att påverka och att skydd av unika natur-, turist- eller renbetesområden tidigt värnas i en exploateringsprocess, från undersökningstillstånd till brytning. Även för gruv- och prospekteringsbolagen finns det ekonomiska fördelar med att så tidigt som möjligt i processen få eventuella besked om att brytning inte kommer att godkännas.

Ett allt större ifrågasättande av gruv- och prospekteringsbolagens planer på ökad gruvbrytning i Sverige finns från lokalbefolkning och miljöengagerade. Vänsterpartiet menar att den i många fall är berättigad:

- Redan 2006 gavs undersökningstillstånd för ett företag för fyndigheter i naturreservatet Sjaunja i Gällivare kommun. Sjaunja ingår i världsarvet Laponia, utgör dessutom ett Natura 2000-område, och är klassat som riksintresse för naturvärden. Sedan 2010 pågår provborringar (australiensiska gruvbolaget Hannas Reward Ltd har genom sitt dotterbolag Kiruna Iron fått tillstånd) inom området som även är riksintresse för rennäringen och friluftslivet.
- Under våren, när tre gruvbolag vid Blaikengruvan i Sorsele kommun stod inför konkurs, slog Mark- och miljödomstolen fast att bolagen ansvarar för att undvika en miljökatastrof med bland annat förorenat vatten. Risk finns dock att konkurs-hotade bolag kan lägga notan för skadestånd på skattebetalarna.
- I sommar har protester skett i Kallak utanför Jokkmokk med anledning av att ett gruvföretag (Jokkmokk Iron Mines) beviljats tillstånd för provbrytning i område där samerna har sitt renbete och som är rikt på orörd skog. Röster höjdes för att mark närmast ges bort till internationella bolag som sedan inte behöver ge någonting tillbaka till lokalsamhällena eller till samerna.
- LKAB:s planerade järnmalmgruva i Mertainen mellan Kiruna och Svappavaara har åter engagerat Fältbiologerna och sänder signaler som i delar påminner om konflikten kring Ojnareskogen på Gotland. Naturvårdsverket har nyligen överklagat mark- och miljödomstolens deldom då det finns risk för skador på myrområdet Rautas, som ingår i ett nätverk för skyddade områden, s.k. Natura 2000.

Det finns oroande utsläpp från svenska gruvor inte minst i Västerbottens län. Även de nedlagda gruvorna följer samma exempel. Ofta handlar det om miljöfarliga ämnen som arsenik, bly, kadmium, koppar och zink. Effekterna kan bli betydande för växter och djur och omgivande miljöer. Ekonomisk vinning kan inte gå före värnandet av våra ekosystem.

Vänsterpartiet

Kungsgatan 84, Box 12660, 112 93 Stockholm

Telefon: 08-654 08 20 Fax: 08-653 23 85

info@vansterpartiet.se

www.vansterpartiet.se

Sverige har goda förutsättningar att ligga i täten som en framgångsrik gruvnation. Men då behövs höga miljökrav, ökat skydd för unika naturområden och värnande om för samerna viktiga renbetesmarker. Och det behövs ökat inflytande och återföring av kapital för de som berörs av brytningen. För att nå en sådan utveckling måste lagstiftningen som berör mineralbrytning, minerallagstiftningen och miljöbalken skärpas.

Vänsterpartiets förslag

Med våra förslag skulle Sverige kunna kombinera en framgångsrik gruvindustri med hänsyn till människa och miljö. Vänsterpartiet vill genomföra följande:

1. Bergsstaten ska inte kunna bevilja undersökningstillstånd i områden som är klassade som naturreservat, Natura 2000-områden eller världsarvsområde. Inte heller ska Bergsstaten utan synnerliga skäl kunna bevilja undersökningstillstånd i kärnområden för renskötsel. Ett undersökningstillstånd krävs alltid för att kunna prospektera mineral och i en framtid eventuellt bryta.
2. Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt som berörs av ansökan om undersökningstillstånd, t.ex. berörd sameby, ska alltid ges rätt att yttra sig över ansökan.
3. Vid provborrningar ska Länsstyrelsen alltid ställa krav på miljökonsekvensbeskrivning (MKB) med stöd av miljöbalken. Länsstyrelsen ska med stöd av skärpt miljöbalk ges vetorätt för att avslå ansökan i detta skede i syfte att skydda allmänna intressen.
4. Aktiebolagslagen bör ändras så att det ekonomiska ansvaret alltid ska innehas av moderbolaget. Detta för att undanröja möjlighet för ägare att smita från miljöansvar vid eventuell konkurs.
5. För att undvika situationer där ett bolag inte har råd att betala för miljökostnaderna, ska kraven skärpas för tillstånd till bearbetningskoncessioner. Bearbetningskoncession ska endast kunna ges om ekonomisk lönsamhet är möjligt att uppnå för fyndigheten då hela miljökostnaderna inklusive kostnader för efterbehandling beaktats. En bearbetningskoncession innebär att man har rätt att förfoga över en påvisad utvinningsbar mineralfyndighet.
6. En utredning bör tillsättas för att se över nuvarande regelverk och lagstiftning för att säkra en långsiktig och hållbar efterbehandling av gruvor. Utredningen bör föreslå åtgärder som stärker bedömningen av ekonomiskt ansvarigt bolags status och garanterar nödvändiga ekonomiska medel för fondering till efterbehandling av gruvor.

Vänsterpartiet

Kungsgatan 84, Box 12660, 112 93 Stockholm

Telefon: 08-654 08 20 Fax: 08-653 23 85

info@vansterpartiet.se

www.vansterpartiet.se